

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та управління закладом освіти

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНІВ»

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА

(включаючи електронну пошту, робочий час / місцезнаходження тощо).

Викладач (-і)	Дяченко Марія Дмитрівна
Контактний тел.	+38(096)930-67-76
E-mail:	m.d.dyachenko@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=4928
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій, а. 323, головний корпус КПУ; zoom (535-619-7104, код дотупу: 123454); Google Meet (https://meet.google.com/hff-cbqx-nwp); Viber, Telegram, WhatsApp <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ (http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=4928)

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Розвиток комунікативних мовленнєвих умінь вчителя та учнів» є складником циклу професійної підготовки майбутніх педагогів, спрямованим на: формування системи знань про закономірності мовленнєвої взаємодії в освітньому процесі; опанування стратегіями ефективного комунікативного менеджменту та розвиток культури професійного мовлення вчителя як зразка для наслідування; розвиток здатності педагога не лише досконало володіти словом як інструментом навчання, а й створювати сприятливе комунікативне середовище для розвитку мовленнєвої та комунікативної культури учнів, їхньої логічної чіткості та мовленнєвого етикету.

Курс охоплює вивчення теоретичних основ вербальної та невербальної комунікації, психолінгвістичних аспектів взаємодії в системі «вчитель-учень», методик подолання комунікативних бар'єрів, а також технік риторичної майстерності, аргументації та ведення конструктивного діалогу в академічному середовищі та застосування їх у процесі майбутньої педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Особливістю курсу для спеціальності 014 Середня освіта, освітня програма: Біологія та здоров'я людини є поглиблене вивчення сутності та впровадження в практику педагогічної діяльності культури комунікативної взаємодії в умовах освітнього середовища, мовленнєвої культури.

Курс передбачає формування теоретичних знань про функції та види педагогічного спілкування; структури та рівнів комунікативної компетентності вчителя; лінгвістичних норм сучасної української літературної мови у професійній сфері; етико-психологічних засад мовленнєвої поведінки педагога; методології навчання учнів ефективному слуханню, говорінню та письму.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами, як навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є лекції, практичні заняття, а також консультації.

Практичні заняття передбачають розв'язання завдань на закріплення теоретичного матеріалу; розв'язання типових завдань за зразком та перевірку засвоєння навчального матеріалу під час аудиторних занять.

Самостійна робота проводиться під час аудиторних занять та в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача шляхом самостійного опрацювання лекційного матеріалу, виконання індивідуальних домашніх завдань з кожного модуля курсу. Повний курс лекційного матеріалу та методичні рекомендації до виконання індивідуальних домашніх завдань розміщено на сторінках дисципліни сайту підтримки навчальних програм Класичного приватного університету.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань під час очних зустрічей з викладачем та шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на практичних заняттях у формі усних відповідей та самостійних робіт, перевірки виконання домашніх завдань, виконання практичних робіт з використання технік та методів розвитку комунікативних мовленнєвих умінь вчителя та учнів й індивідуальних домашніх завдань. Для визначення результатів модульного та підсумкового контролю використовується система накопичення балів, яка стимулює систематичну роботу студента протягом семестру.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 6 семестру здійснюється у формі усного екзамену.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 120 год., у т. ч. 48 годин аудиторних занять і 72 години самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 4.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Самост. робота
			Лекції	Лаборат.	Семінар./практ.	
4	120	48	16	-	32	72

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/вибіркова
3	6	Професійна	Нормативна

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: формування у майбутніх учителів системи знань про культуру професійного мовлення; розвиток практичних навичок ефективної комунікації та проектування ефективної мовленнєвої взаємодії в освітньому просторі, що сприяють гармонізації стосунків між усіма учасниками освітнього процесу.

Завдання навчальної дисципліни:

- розкрити психолого-педагогічні та лінгвістичні засади мовленнєвої діяльності вчителя біології;
- вивчити специфіку професійної термінології та культуру вербалізації абстрактних понять (алгоритмів, структур даних);
- ознайомити з етичними нормами мережевої комунікації та особливостями мовленнєвої поведінки в умовах дистанційного та змішаного навчання;
- дослідити методики розвитку продуктивного мовлення учнів під час виконання проектних та командних завдань з біології та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- удосконалити техніку мовлення (дикцію, інтонацію, темпоритм) для пояснення складного технічного матеріалу в доступній формі.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні знати:

- теоретичні основи комунікації – сутність, структуру, функції та види педагогічного спілкування, а також психологічні засади мовленнєвого впливу на аудиторію;
- нормативну базу мовлення: норми сучасної української літературної мови (лексичні, граматичні, стилістичні) та вимоги до культури професійного мовлення вчителя;
- специфіку біологічної термінології та номенклатури, правила вербалізації складних природничих понять, етимологію латинізмів; методику пояснення абстрактних мікробіологічних чи генетичних процесів та принцип лінгвістичної доступності при викладанні складних тем з біології (від будови клітини до еволюційних теорій);
- методику наукового мовлення учнів (прийоми стимулювання мовленнєвої активності під час захисту екологічних проєктів, проведення лабораторних робіт, командних дискусій про біоетику та роботи з науковою документацією);
- мовленнєвий етикет у природничому освітньому просторі;
- комунікативні бар'єри та стратегії їхньої нейтралізації, класифікацію психологічних та лінгвістичних перешкод у спілкуванні з учнями, батьками та колегами; методи

конструктивного розв'язання конфліктів та техніки збереження гомеостазу колективу.

Після вивчення дисципліни здобувачі повинні вміти:

– проєктувати стратегію природничої комунікації, конструювати модель мовленнєвої взаємодії залежно від етапу уроку (від емоційної мотивації до глибокої рефлексії) та когнітивних особливостей учнів);

– вербалізувати складні біологічні концепції: доступно та лаконічно пояснювати механізми спадковості, метаболізму чи еволюції, адаптуючи складну термінологію (генетичну, екологічну тощо) до рівня розуміння учнями;

– володіти технікою професійного мовлення: ефективно використовувати голос (тембр, силу, висоту) та дикцію для акцентування уваги на ключових біологічних закономірностях, перетворюючи розповідь на захопливе дослідження;

– організувати навчальний діалог-дослідження, стимулювати мовленнєву активність учнів через постановку проблемних питань (наприклад, біоетичних дилем), фасилітацію дискусій та заохочення до аргументації власних гіпотез;

– здійснювати комунікативний менеджмент в чатах, під час відеоконференцій, дотримуючись нетікету та зберігаючи педагогічний такт;

– керувати невербальними засобами: свідомо використовувати міміку та жестикуляцію для підкріплення вербальної інформації (наприклад, демонструючи динаміку біологічних процесів), створюючи сприятливий мікроклімат на уроці;

– навчати учнів презентаційним навичкам, забезпечувати зворотний зв'язок та корегувати мовленнєві помилки учнів під час захисту ними дослідницьких проєктів, спостережень за природою чи лабораторних звітів;

– гармонізувати комунікативний простір – вчасно ідентифікувати зародження напруження в класі та застосовувати техніки конструктивного діалогу для нейтралізації конфліктів, зберігаючи динамічну рівновагу в колективі;

– здійснювати рефлексію власного мовлення, критично аналізувати свій професійний комунікативний досвід, виявляти недоліки та самостійно розробляти траєкторію вдосконалення культури мовлення.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта, освітня програма: Біологія та здоров'я людини вивчення дисципліни «Розвиток комунікативних мовленнєвих умінь вчителя та учнів» сприяє формуванню **компетентностей та програмних результатів навчання:**

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з біології, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і

досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

СК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички у сфері предметної спеціальності.

СК 3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

СК 4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

СК 5. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

СК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу. Розвиток комунікативних мовленнєвих умінь.

СК 8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

ПРН 2. Демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

ПРН 4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.

ПРН 5. Вибирає відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку особистісного розвитку учнів, визначає ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ПРН 6. Називає і пояснює принципи проєктування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

ПРН 8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

ПРН 14. Знає і використовує біологічну термінологію і номенклатуру, розуміє основні концепції, теорії, закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
Змістовий модуль № 1. Педагогічна комунікація. Комунікативна та мовленнєва культура.			
Тема 1.1. Культура мовлення педагога. Нормативність, багатство, точність та доречність мовлення. Мовленнєвий етикет.	2	2	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Компоненти мовленнєвої культури вчителя НУШ»; «Професійна мова: володіння термінологією предмету, вміння чітко формулювати навчальні завдання».
Тема 1.2. Комунікативна культура вчителя як невід'ємний складник його професійної компетентності.	2	2	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Взаємозв'язок мовленнєвої та комунікативної культури»; «Невербальні засоби комунікації. Міміка, жести, проксемика (дистанція)»; «Складники ефективної комунікації».
Тема 1.3. Комунікація в контексті розвитку комунікативних навичок вчителя й учнів.	2	2	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Педагогічна техніка. Дикція, дихання, тембр та сила голосу. Робота над виразністю та емоційним забарвленням мовлення учнів»; «Особливості розвитку комунікативних навичок учнів в процесі викладання».
Тема 1.4. Механізми взаєморозуміння між учнем і вчителем. Роль комунікативної культури педагога в освітньому процесі ЗЗСО.	2	2	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Рефлексія у спілкуванні»; «Комунікативна культура педагога як чинник взаєморозуміння між учнем і вчителем»; «Бар'єри та конфлікти в мовленнєвій взаємодії».
Всього:	8	8	22
Змістовий модуль 2. Методика розвитку комунікативних мовленнєвих умінь учнів			
Тема 2.1. Принципи та підходи розвитку комунікативної мовленнєвої культури учнів ЗЗСО.	2	4	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Методи розвитку мовленнєвої культури молодших школярів у ЗЗСО: словесні, ігрові, проєктні, використання інформаційно-комунікаційних технологій (інтерактивні вправи, презентації, відеоматеріали тощо)»; «роль комунікативної та мовленнєвої культури вчителя у викладанні біології та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» в закладах загальної середньої освіти».
Тема 2.2. Мистецтво діалогу та активного слухання. Специфіка педагогічної комунікації в умовах дистанційного навчання.		4	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Розвиток аудіювання та вміння слухати. Техніки активного слухання»; «Робота над мовленнєвим етикетом учнів»; «Підтримка в умовах дистанційного навчання»; «Алгоритми зворотного зв'язку в умовах дистанційного навчання»; «Розвиток культури мовленнєвого спілкування на уроках біології та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут».
Тема 2.3. Сучасні стратегії безконфліктного та підтримувального спілкування в освітньому середовищі.	2	4	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання матеріалу лекцій та навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Медіація конфліктів у шкільному середовищі»; «Мовленнєвий етикет у

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
			запобіганні та вирішенні конфліктів»; «Запобігання булінгу та формування культури спілкування учнів в умовах освітнього середовища».
Всього:	4	12	24
Змістовий модуль 3. Функції багатьох змінних			
Тема 3.1. Основні напрямки роботи над розвитком і вдосконаленням комунікативних мовленнєвих умінь вчителя та учнів.	2	4	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Педагогічний такт як індикатор комунікативної культури вчителя»; «Стимулювання комунікативної активності учнів під час уроку»; «Формування в учнів культури запитання, навичок дискусії та аргументації».
Тема 3.2. Комунікативна культура на уроках біології та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» в закладах загальної середньої освіти».	2	4	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Комунікативна культура на уроках в ЗЗСО»; «Мовленнєвий імідж майбутнього вчителя в мережі».
Тема 3.3. Саморегуляція, емоційний інтелект педагога. Самовдосконалення комунікативних мовленнєвих умінь вчителя.		4	1. Підготовка до практичних занять, опрацювання навчальної літератури. 2. Виконання поточних домашніх завдань. 3. Опрацювання питань: «Емоційний інтелект педагога як засіб забезпечення комунікативної культури підтримки на уроці»; «Шляхи саморозвитку комунікативної культури»;
Всього:	4	12	26
Разом:	16	32	72

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Розвиток комунікативних мовленнєвих умінь вчителя та учнів» застосовуються такі види контролю:

1. Поточний контроль – здійснюється впродовж семестру шляхом опитування на семінарських (практичних) заняттях, перевірки виконання домашніх завдань, виконання практичних робіт. За змістом він охоплює перевірку ступеня засвоєння студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та семінарського заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, вміння публічно та письмово репрезентувати певний матеріал, виконання завдань самостійної роботи.

2. Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі усного екзамену відповідно до графіка освітнього процесу.

Для оцінювання студентів використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Бали нараховуються за виконання завдань аудиторної роботи, домашніх завдань до практичних занять, індивідуальних домашніх завдань, самостійних робіт.

Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складниками підсумкової оцінки з дисципліни.

Оцінка рівня роботи студента впродовж семестру під час навчальних занять та самостійної роботи здійснюється у межах 80 балів. Максимальна оцінка за екзамен – 20 балів.

Розподіл балів поточного та підсумкового (семестрового) оцінювання

6 семестр

Контрольний захід	Бали
Змістовий модуль №1	25
Поточний контроль (робота на заняттях, опитування, домашні завдання)	20
Індивідуальне домашнє завдання №1	5
Змістовий модуль №2	25
Поточний контроль (робота на заняттях, опитування, домашні завдання)	20
Індивідуальне домашнє завдання №2	5
Змістовий модуль №3	30
Поточний контроль (робота на заняттях, опитування, домашні завдання)	20
Індивідуальне домашнє завдання №3	5
Індивідуальне домашнє завдання №4	5
Екзамен	20

Критерії оцінювання

Відмінно (А): здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта, освітня програма: Біологія та здоров'я людини – вільно володіє теоретичними основами комунікації (сутність, структуру, функції та види педагогічного спілкування, а також психологічні засади мовленнєвого впливу на аудиторію); добре знає нормативну базу формування мовленнєвих умінь, норми сучасної української літературної мови (лексичні, граматичні, стилістичні) та вимоги до культури професійного мовлення вчителя; володіє знаннями зі специфіки біологічної термінології та номенклатури; добре знає правила вербалізації складних природничих понять й етимологію латинізмів та методику пояснення абстрактних мікробіологічних чи генетичних процесів і принцип лінгвістичної доступності при викладанні складних тем з біології (від будови клітини до еволюційних теорій); вільно володіє методикою розвитку наукового мовлення учнів – прийомами стимулювання мовленнєвої активності; вміє долати комунікативні бар'єри у спілкуванні; вільно володіє методами конструктивного розв'язання конфліктів та техніки збереження гомеостазу колективу; вміє оперативно проектувати стратегію природничої комунікації, конструювати модель мовленнєвої взаємодії залежно від етапу уроку, вербалізувати складні біологічні концепції; володіє технікою організації навчального діалогу-дослідження; вільно володіє презентаційними навичками; вміє гармонізувати комунікативний простір та здійснювати рефлексію власного мовлення.

Добре (В) – здобувач вільно володіє теоретичними основами комунікації; добре знає нормативну базу формування мовленнєвих умінь, норми сучасної української літературної мови (лексичні, граматичні, стилістичні) та вимоги до культури професійного мовлення вчителя; володіє знаннями зі специфіки біологічної термінології та номенклатури; добре знає правила вербалізації складних природничих понять й етимологію латинізмів та методику пояснення абстрактних біологічних процесів, використовує принцип лінгвістичної доступності при поясненні складних тем з біології; володіє методикою розвитку наукового мовлення учнів, прийомами стимулювання мовленнєвої активності; добре обізнаний з мовленнєвим етикетом у природничому освітньому просторі; вміє долати комунікативні бар'єри у спілкуванні; вільно володіє методами конструктивного розв'язання конфліктів; вміє проектувати стратегію природничої комунікації, конструювати модель мовленнєвої взаємодії залежно від етапу уроку, вербалізувати складні біологічні концепції; володіє технікою

організації навчального діалогу-дослідження; вільно володіє презентаційними навичками; вміє здійснювати рефлексію власного мовлення.

Добре (С) – здобувач на середньому рівні володіє теоретичними основами комунікації; добре знає нормативну базу формування мовленнєвих умінь, норми сучасної української літературної мови (лексичні, граматичні, стилістичні) та вимоги до культури професійного мовлення вчителя; володіє знаннями зі специфіки біологічної термінології та номенклатури; добре знає правила вербалізації складних природничих понять й етимологію латинізмів та методику пояснення абстрактних біологічних процесів; добре обізнаний з мовленнєвим етикетом у природничому освітньому просторі; вміє долати комунікативні бар'єри у спілкуванні; володіє методами конструктивного розв'язання конфліктів; намагається проектувати стратегію природничої комунікації; володіє презентаційними навичками; вміє здійснювати рефлексію власного мовлення.

Задовільно (D) – здобувач на рівні, нижчому, ніж середній, володіє теоретичними основами комунікації; знає нормативну базу формування мовленнєвих умінь, норми сучасної української літературної мови та вимоги до культури професійного мовлення вчителя; обізнаний з мовленнєвим етикетом у природничому освітньому просторі; намагається долати комунікативні бар'єри у спілкуванні; не володіє методами конструктивного розв'язання конфліктів; володіє презентаційними навичками; намагається проектувати стратегію мовленнєвої комунікації та здійснювати рефлексію власного мовлення.

Задовільно (E) – здобувач на низькому рівні обізнаний з теоретичними основами комунікації; поверхово знає нормативну базу формування мовленнєвих умінь, норми сучасної української літературної мови та вимоги до культури професійного мовлення вчителя; володіє презентаційними навичками; обізнаний з мовленнєвим етикетом у природничому освітньому просторі; не вміє долати комунікативні бар'єри у спілкуванні; не володіє методами конструктивного розв'язання конфліктів; не вміє проектувати стратегію мовленнєвої комунікації в освітньому середовищі та здійснювати рефлексію власного мовлення.

Незадовільно (FX) (з можливістю повторного складання) – здобувач не засвоїв значну частину матеріалу, не може самостійно проектувати стратегію мовленнєвої комунікації та здійснювати рефлексію власного мовлення, але має потенціал для доопрацювання курсу.

Незадовільно (F) (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) – здобувач демонструє відсутність знань за більшістю тем, не може самостійно проектувати стратегію мовленнєвої комунікації та здійснювати рефлексію власного мовлення.

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні навчальні ресурси

1. Абрамова О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі фахової підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 4 (108). С. 124–135. URL: <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11254>.
2. Башкір О. І. Культура професійного мовлення вчителя Нової української школи : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. 182 с.
3. Берегова Г. Д., Предместніков О. Г. Культура мовлення у системі професійної підготовки молоді : монографія. Херсон : Олді +, 2021. 272 с.
4. Васильєва О. В., Канівська О. В. Педагогічна комунікація : теоретико-методичні аспекти : монографія. Одеса : Видавництво «Гельветика», 2021. 320 с.
5. Гребницька Н. М. Лінгвістична підготовка майбутніх учителів біології: термінологічний аспект. *Філологічний часопис*. 2020. Вип. 1 (15). С. 167–175. URL: <https://vspu.edu.ua/index.php?event=435>
6. Григоренко Т. В. Розвиток культури мовлення та комунікативної компетентності сучасного педагога : навчально-методичний посібник. Умань : Візаві, 2022. 184 с.
7. Дворецька Ю. Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана. Київ : Основа, 2021. 128 с.
8. Дяченко М. Д. Активізація креативності майбутніх педагогів засобами інноваційних освітніх технологій. *Креативні підходи та методи активізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 2 жовтня – 12 листопада 2023 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 252 с. С. 107–110.
9. Дяченко М. Д. Освітні інновації в підготовці майбутніх учителів до інтегрованого навчання учнів в умовах Нової української школи. *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу та шляхи їх вирішення в умовах сучасних викликів* : збірник наукових праць Всеукраїнської конференції з проблем вищої освіти і науки (м. Харків, 14 листопада 2023 р. а 2023 р.). С. 62–66. URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/index.php?id=1281&no_cache=1.
10. Дяченко М. Д. Педагогічні умови формування комунікативної культури молодших школярів в умовах інклюзивного освітнього простору. *Саморозвиток у професійному становленні освітянина та науковця. Світові тренди та українські традиції* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 листопада – 17 грудня 2023 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 148 с. С. 46–48.
11. Заболотний О., Заболотний В. Правильне мовлення. Київ : Літера ЛТД, 2020. 224 с.
12. Захлебна Г. П. Цифрові інструменти в екологічній освіті майбутніх учителів біології. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2023. № 2. С. 45–53. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/29841>.
13. Клименко Н. М. Особливості вербалізації наукових біологічних понять у шкільному курсі «Біологія та екологія». *Дидактика біології: теорія і практика*. 2024. Вип. 8. С. 22–30.
14. Климушева Г. В. Динаміка комунікативних умінь особистості в умовах цифрової трансформації освіти. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2025. Вип. 77. С. 95–102. URL: <https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/view/26689>.
15. Коваль Г. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів у контексті Нової української школи. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 48. Т. 2. С. 92–96. URL: http://www.innovativepedagogy.com.ua/archives/2022/48/part_2/19.pdf
16. Костюк М., Хворостяний І., Унгурян І. Українська для всіх: як навчати тих, для кого українська мова не є рідною Київ : ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2021. 252 с.
17. Кравченко Ю. Г. Комунікативні стратегії вчителя біології в умовах інклюзивного та

- дистанційного навчання. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 52. Т. 2. С. 198–205. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_2/32.pdf.
18. Левенок І. С. Мовленнєва резильєнтність учителя як інструмент підтримки ментального здоров'я учнів. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 68. С. 140–145.
  19. Максименко О. В. Риторична культура викладача природничих дисциплін: теоретико-методичний аспект. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. 210 с.
  20. Мафтин Л. В. Культура фахового мовлення вчителя : метод. реком. до вивчення курсу. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 84 с.
  21. Нумчук Т. І. Формування комунікативної стратегії вчителя в освітньому просторі : методичні рекомендації. Рівне : РОІППО, 2023. 112 с.
  22. Остапчук А. О. Мовленнєва стійкість учителя як чинник психологічного комфорту в класі. *Вісник Вінницького державного педагогічного університету*. 2024. Вип. 8. С. 67–74. URL: <https://intranet.vspu.edu.ua/pei/index.php/journal/article/view/55>.
  23. Остапчук А. О. Психолінгвістичні стратегії безконфліктного спілкування в сучасному освітньому просторі. *Вісник Вінницького державного педагогічного університету*. 2024. Вип. 10. С. 55–63.
  24. Павлюк Р. О. Технології сторітелінгу в професійній підготовці майбутніх учителів. *Молодь і ринок*. 2020. № 3 (182). С. 115–120. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/210452>.
  25. Павлюк Р. О. Цифрова комунікація в освітньому процесі: етико-естетичні виміри. *Освітній простір України*. 2023. № 21. С. 56–64.
  26. Пентиліук М. І., Окунович Т. Г. Сучасна мовленнєва освіта: комунікативно-діяльнісний підхід : колективна монографія. Херсон : Олді-Плюс, 2020. 348 с.
  27. Радецька С. В. Професійно-педагогічна комунікація : навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей. Хмельницький : ХНУ, 2022. 202 с.
  28. Семенова А. В., Мельник С. М. Мистецтво мовлення сучасного педагога : навчальний посібник. Одеса : Бондаренко М. О., 2020. 308 с.
  29. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійно-комунікативної компетенції майбутніх учителів : навчальний посібник. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2023. 288 с.
  30. Слосанська Г. І. Соціально-комунікативна взаємодія вчителя в інклюзивному класі. *Social Work and Education*. 2021. Vol. 8, No. 2. С. 210–222.
  31. Стасів Н. І. Мовленнєвий етикет вчителя в системі педагогічної взаємодії : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 176 с.
  32. Степанюк А. В. Методика роботи з біологічними термінами та поняттями у старшій школі. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2025. № 1. С. 12–19.
  33. Харченко С. Я. Комунікативна взаємодія в інклюзивному класі: соціально-педагогічний аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 1 (10). С. 25–34. URL: <http://srso.udpu.edu.ua/article/view/290154>.
  34. Харченко С. Я. Педагогіка діалогу: від теорії до практики партнерства. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 2 (11). С. 15–24.
  35. Хомич Л. О., Султанова Л. Ю. Комунікативна компетентність педагога в умовах полікультурного середовища : монографія. Київ : ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 242 с.
  36. Чайка Л. В. Комунікативні бар'єри у взаємодії «вчитель–учень» при вивченні інтегрованих курсів природничого спрямування. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 81. С. 143–149.
  37. Шеремет М. К., Савінова Н. В. Розвиток мовленнєвої діяльності школярів в інклюзивному класі : посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 192 с.

Інформаційні ресурси

1. Всеукраїнська школа онлайн. URL: vsho.iznotest.info.
2. Дія.Освіта. URL: osvita.diia.gov.ua.
3. EdEra (Education Era). URL: ed-era.com.

4. Електронна бібліотека НАПН України. URL: lib.iitta.gov.ua.
5. Освіторія. Медіа. URL: osvitoria.media.
6. Офіційний сайт Української мови. URL: ukrainska-mova.org.ua.
7. Prometheus. URL: prometheus.org.ua.
8. Словник.ua. URL: slovnuk.ua.